

A T/826. SZÁMÚ TÖRVÉNYJAVASLATRÓL, AMELY A GÉNTECHNOLÓGIAI TEVÉKENYSÉGRŐL SZÓLÓ 1998. ÉVI XXVII. TÖRVÉNY MÓDOSÍTÁSA

(F)

A GMO-Kerekasztal állásfoglalásai

A GMO-Kerekasztal az **A-E**-jelű állásfoglalásaiban már közzétette a koegzisztencia-szabályozással kapcsolatos elképzeléseit. Ezekről az alapelvektől a T/826 számú törvényjavaslat messze van. Mégis – fenntartva a korábbi álláspontjainkat – az alábbi megjegyzéseket tesszük:

- (Fa) A vetőmag-termesztésben eddig senki sem állapított meg szennyezettségre vonatkozó tűrési értékeket. A hímsteril-technika vagy a címerezés miatt azonban ez a keresztbeporzásra (fajtahibridek képződése miatt) legérzékenyebb termesztési forma. Európa második legjelentősebb kukoricavetőmag-termelőjeként a készülő koegzisztencia-szabályozás az izolációs távolságot tekintve aggályos.
- (Fb) Az ökológiai gazdálkodásban GM-fajták okozta szennyeződéssel kapcsolatban a zérótolerancia elv van érvényben. Az ökológiai termesztők számára a szabályozás jelenlegi formája nem biztosít megfelelő garanciákat.
- (Fc) A fajtatulajdonosok (Monsanto és Pioneer) megtagadják a független környezettudományi kutatóhelyekkel való együttműködést, s így lehetetlenné teszik ezeknek a kutatásoknak a folytatását. A készülő törvénymódosításban nincs semmiféle garancia arra, hogy a Mezőgazdasági Géntechnológiai Hatóságnál letett vetőmagalapból a Hatóság és Szakhatóság független vizsgálókat jelöljön ki, akikkel a fajtatulajdonosok együttműködése kötelező. Pusztán adminisztratív úton a környezet- és élelmiszerbiztonsági hatások nem ellenőrizhetők.
- (Fd) Egy esetleges moratórium-felfüggesztés után a *MON 810*-es vetése 2007-től lehetővé válik. Bevezető áron kínálva a takarmánykukorica-termesztők, saját céljaikra esetleg termesztieni fogják. Hazánkban ekkor meg kell oldani a környezettudományi jellegű, hosszú távú monitorozást. Sem ennek kerete, sem ennek törvényi szabályozása (a fajtatulajdonos kötelezése az együttműködésre) nem alakult ki.
- (Fe) Esetleges kibocsátás után a nem GM-piacokon értékesítők árait megemeli a tisztaságot bizonyító, akkreditált laboratóriumban végzendő vizsgálatok költségei. A GM-termék eközben azonos árban maradván a takarmánypiacot elfoglalhatja. A GM-fajtatulajdonosok extraprofitját valamint a fajtahasználók kötelező ökológiai és gazdasági kockázati adóbefizetéseit kell a monitorozás, minőség-ellenőrzés és kártérítési alap létesítésére fordítani. A megoldást a koegzisztencia-szabályozás részévé kell tenni.
- (Ff) Az Egészségügyi Géntechnológiai Hatóság nem alakult meg. A genetikailag módosított élelmiszerek világszerte vitatott táplálkozási és gasztroenterológiai problémáinak hazánkban nincs gazdája. A KÉKI és a MÉBIH hozott létre tanácskozó testületeket, de hazánkban csak laboratóriumi ellenőrzés folyik (OÉTI), míg az emlősökön végzett táplálkozási és takarmányozástani vizsgálatok el sem kezdődtek¹, mivel a KÉKI számára a Monsanto nem biztosított vizsgálati anyagot.

¹ Halakon végeztek vizsgálatokat, bár a részletes eredmények nem ismertek.

(Fg) Az FVM felügyelete alatt működő Mezőgazdasági Géntechnológiai Hatóság jogkörébe tartozik a genetikailag módosított fajtacsoportok engedélyezése. Az EU jelenlegi engedélyezési procedúrája szerint a módosított fajták gazdasági hasznát a fajtatulajdonosok más területeken végzett vizsgálataikkal alátámasztják. Ez esetenként nem illik a hazai viszonyokra, amint azt a kukoricamoly hazai csekély kártétele is mutatja. Az ebbéli elhatározás azonban sokkal inkább Uniós, mint tagországi szinten történik. A döntés nemzeti karakterét a környezettudományi vizsgálatok adhatják meg, amennyiben a Pannon-medencei biogeográfiai régióban elvégzett környezetbiztonsági vizsgálatok nélkül az itt élő – kitüntetetten a védett – fajokra vonatkozó megnyugtató vizsgálati eredmények hiányában az EU általános engedélye megtagadható. A Mezőgazdasági Géntechnológiai Hatóság tehát a környezetvédelmi tárca érdemi irányítása alá kell, hogy kerüljön, hiszen a lényegi és speciális megítélésre itt kerül sor.

(Fh) Javasoljuk a 21/D. § (6) bekezdés mellőzését. A PTK 345-346. §-ában foglaltak ui. kétségtelenné teszik, hogy a GM-növények köztermesztése, mint fokozott veszéllyel járó tevékenység váltja ki a fajtatulajdonos objektív kártérítési felelősségét. Mentésüléséhez neki kell bizonyítani (reá hárul a bizonyítási teher), hogy a kárt olyan elháríthatatlan ok idézte elő, amely a fokozott veszéllyel járó tevékenység körén kívül esik. Ehhez a felelősségi szabályhoz képest jogilag irreleváns, hogy a károsult – jelen esetben a puffer zónán belüli földtulajdonos vagy földhasználó – írásban hozzájárult a GM-növény termesztéséhez. Ez csak államigazgatási előfeltétele a tevékenység megkezdésének, de nem beleegyezés a károkozásba. Ha elfogadjuk a jelenlegi (6) bek. szövegét (t.i. ha a károsult a 21/C. /1/ és /2/ szerinti írásos hozzájárulást adott a GM-növény termesztéshez, úgy megszűnik a károkozó objektív felelőssége), ez azt jelenti, hogy csak akkor felel a termeszto az okozott kárért objektív (pusztán az okozáson alapuló) helytállással, ha nincs érvényes engedélye a köztermesztésre. Ezt viszont a törvény sem engedi meg. Valójában a /6/ bek. kizárja a fajtatulajdonos tárgyi felelősségét, ami merőben ellentétes az általa végzett, fokozottan veszélyes tevékenységgel, így a hazai joggal.

A MON 810-RE VONATKOZÓ MAGYAR MORATÓRIUM FELFÜGGESZTÉSÉRŐL (G)

A GMO-Kerekasztal állásfoglalásai

(Ga) A genetikailag módosított, kukoricamoly-rezisztens *MON 810*-es fajtacsoport moratóriumának feloldását az EU Bizottság az *EFSA* GMO Paneljének véleménye alapján indította el. Ez az élelmiszerbiztonságra szakosodott adminisztráció környezettudományi kérdésekben nyilvánított felszínes véleményt. Az *EFSA* GMO Panelje a szerzők magyarul megjelent (Darvas és mtsi, *Növényvédelem*, 2004, 40: 441-449; 2006, 42: 313-325), számukra angolra fordított válaszára érdemben nem reagált.

(Gb) Az *EFSA* élelmiszerbiztonságra szakosodott adminisztrációja (GMO panel) igaztalan vádakkal illette a hazai *MON 810*-es moratórium környezettudományi indoklását. Bár a kutatásokban résztvevők ezt megválaszolták, hivatalos magyar hatósági válasz mégsem született. A *MON 810*-es moratórium alatt a Mezőgazdasági Géntechnológiai Hatóság egyszer sem vette fel a kapcsolatot a környezettudományi munkát végzőkkel,

és nem tett semmit sem azért, hogy a fajtatulajdonosok a saját moratóriumának munkáihoz vetőmagot biztosítsanak.

- (Gc) A MTA MGKI (Martonvásár) a Monsantoval kötött szerződés szerint kezdett GM-hibridnemesítési (Cry3-toxint termelő és *glyphosate*-rezisztenciát okozó gének), míg a SzIE NVT (Gödöllő) a Pioneer „megbízásával” GM-kukoricára vonatkozó „faunisztikai” kutatásokba. Az eddig publikált eredményeik és nyilatkozataik azt mutatják, hogy egyik kutatóhely sem kellően felkészült környezettudományi vizsgálatok végzésére, s nem függetlenek a fajtatulajdonosoktól, amennyiben eredményeiket csak a partnerük beleegyezése alapján hozhatják nyilvánosságra.
- (Gd) A magyar *MON 810*-es moratórium feloldását a meghirdetése utáni időszakban elvégzett hazai környezettudományi kutatások eredményei nem indokolják. A nagyon fontos talajmikrobiológiai vizsgálatok pedig támogatás hiányában már évekkal ezelőtt leálltak.
- (Ge) Miközben az *EFSA* GMO Paneljének adminisztrációja elutasította a magyar vizsgálatokat, a *MON 810*-es dokumentációra jellemző környezet- és élelmiszerbiztonsági hiányosságok pótlására nem szólította fel az érintett fajtatulajdonosokat. E szerint az *EFSA* GMO Paneljének tagjai valószínűleg tudnak válaszolni azokra a kérdésekre, amit a magyar vizsgálatok aggályként vetettek fel. Ezek az alábbiak: (i) Mennyi a kukoricával megtermelt Cry1A-toxin mennyisége hektáronként? (ii) Hogyan aránylik ez protoxin és aktív toxin vonatkozásában a DIPEL készítménnyel engedélyezetten kijuttatható mennyiséghez, amely hazánkban konkurens növényvédelmi technológia? (iii) Mennyi ideig és milyen mennyiségben marad meg a növényi sejtből zárt toxin a különböző talajtípusokban? (iv) Milyen hatása van a *MON 810* kukorica tarlómaradványainak az azt lebontó Pannon-medencei állatokra és a talajképző mikroorganizmusokra? (v) Milyen mennyiségű toxin termelődik meg a pollenben, és ennek milyen hatása van a magyarországi védett lepkefajok közül a nappali pávaszemre (*Inachis io*), az atalanta lepkére (*Vanessa atalanta*), valamint a fecskéfarkú lepkére (*Papilio machaon*)? (vi) A *MON 810*-es fajták pollenprodukciónak ismeretében milyen távolságban milyen fajtahibridképződési arány mérhető hímsteril vagy címezett körülmények között, ami a vetőmagtermesztésre jellemző? (vii) Mennyi idő alatt alakul ki *MON 810* fajtákra rezisztencia? (viii) Magyarországon milyen átlagos kukoricamoly-fertőzöttség tapasztalható, és annak mennyi a termésben mérhető, illetve gazdasági hatása?
- (Gf) Az OMMI által elvégzett fajtakísérletekben a *MON 810*-es kukoricamoly-rezisztens fajták nem bizonyítottak termésmennyiségben mérhető gyakorlati előnyt. Ez esetben a *MON 810* kukorica köztermesztésbe vonásának engedélyezése okafogyottá válik, mert tényleges hatékonysággal nem járó fajta/eljárás nem engedélyezhető technológiaként.

a GMO-Kerekasztal tagjai közül: **Ács Sándorné** (Kishantosi Vidékfejlesztési Központ Kht., Kishantos; IFOAM); **Ángyán József** prof., CSc. (Szent István Egyetem, Környezet- és Tájgazdálkodási Intézet, Gödöllő); **Bakonyi Gábor** prof., DSc. (Szent István Egyetem, Allattani és Ökológiai Tanszék, Gödöllő); **Balla László** prof., DSc. (Magyar Növénytermesztők Egyesülete, Budapest); **Bardócz Zsuzsa** DSc. (GENOK, Norvégia/Skócia/Magyarország); **Bauer Lea** (Biokontroll Hungária Kht., Budapest); **Békési László** prof., CSc. (Kisállattenyésztési és Takarmányozási Kutatóintézet, Méhtenyésztési és Méhbiológiai Osztály, Gödöllő); **Darvas Béla** prof., DSc. (MTA Növényvédelmi Kutatóintézete, Ökotoxikológiai és Környezetanalitikai Osztály, Budapest); **Gyulai Ferenc** prof., DSc. (Agrobotanikai Intézet, Tápíószele; Szent István Egyetem, Környezet- és Tájgazdálkodási Intézet, Gödöllő); **Illés Zoltán** dr. (Közép-európai Egyetem, Budapest); **Kajner Péter** (Magyar

Környezetgazdaságtani Központ, Budapest); **Márai Géza** dr. (Szent István Egyetem, Környezet- és Tájgazdálkodási Intézet, Gödöllő); **Papp László** prof., az MTA rendes tagja, DSc. (Magyar Természettudományi Múzeum, Budapest); **Pusztai Árpád** prof., Ph.D, a Skót Akadémia tagja (GENOK, Norvégia/Skócia/Magyarország); **Roszík Péter** dr. (Biokontroll Hungária Kht., Budapest; Biokultúra Szövetség); **Rózsa Lajos** CSc. (MTA Állatökológiai Kutatócsoport, Budapest); **Sajgó Mihály** prof., DSc. (Szent István Egyetem, Kémia és Biokémiai Tanszék, Gödöllő); **Székács András** DSc. (MTA Növényvédelmi Kutatóintézete, Ökotoxikológiai és Környezetanalitikai Osztály, Budapest); **Takács-Sánta András** (ELTE TTK, Budapest); **Tanka Endre** prof., DSc. (Károli Gáspár Református Egyetem, Környezetvédelmi és Agrárjogi Tanszék, Budapest); **Varga Zoltán Sándor** prof., DSc. (Debreceni Egyetem, Természettudományi Kar, Evolúciós Állattani és Humánbiológiai Tanszék, Debrecen).